

Kötetiünk szerzői

- Anderle Ádám**
történész JATE, Szeged
- L. Bozai Zsuzsa**
tudományos ösztöndíjas ELTE,
Budapest
- Czoch Gábor**
tudományos ösztöndíjas ELTE,
Budapest
- Deák Ágnes**
történész JATE, Szeged
- Gángó Gábor**
tudományos ösztöndíjas MTA
Irodalomtudományi Intézet,
Budapest
- Sandra Harding**
egyetemi tanár University of
California, Los Angeles
- Karsai László**
történész MTA
Történettudományi Intézet,
Budapest
- Joan Kelly-Gadol**
- Molnár Edit Katalin**
egyetemi oktató JATE, Szeged
- Nagy Edit**
filozófiatörténész Juhász Gyula
Tanárképző Főiskola,
Szeged
- Sebők Ferenc**
történész JATE, Szeged
- Soós István**
történész MTA
Történettudományi Intézet,
Budapest
- Szabó Gábor**
tudományos ösztöndíjas ELTE,
Budapest
- Szász Géza**
történész JATE, Szeged
- Szécsi Gábor**
tudományos ösztöndíjas MTA
Filozófiai Intézet,
Budapest
- Tomka Béla**
történész JATE, Szeged
- Zsinka László**
tudományos ösztöndíjas ELTE,
Budapest

INHALT

Studien

- GÁBOR SZÉCSI**
Grundlagen der historischen Erkenntnis 5
- FERENC SEBŐK**
Die Erforschung der Ständeordnung
der Jagellonen-Zeit zwischen den beiden Weltkriegen 27
- ISTVÁN SOÓS**
Versuch zur Bildung einer ungarischsprachigen Urkundenlehre
(*István Horvát und Martin Schwartzner*) 44
- BÉLA TOMKA**
Von den Totalitarismustheorien bis zur „neuen Gesellschaftsgeschichte“.
Akzentveränderungen in der Bewertung des Dritten Reiches 92

Workshop

- GÁBOR CZOCH – GÁBOR SZABÓ – LÁSZLÓ ZSINKA**
Veränderungen im ungarischen Siedlungssystem, 1784–1910 113

Theorie und Methode

- Feminismus und Geschichtsschreibung.
Gespräch mit Susan Arpad 134
- JOAN KELLY-GADOL**
Gesellschaftliche Bezüge der Geschlechter 139
- SANDRA HARDING**
Epistemologische Fragen 154

Ausblick

- AETAS-Umfrage** zu Struktur und Institutionen
der ungarischen Geschichtsschreibung 165
- Geschichtsschreibung in Großbritannien. *Gespräch mit R. J. W. Evans,*
dem Mitredakteur von English Historical Review 213
- ÁDÁM ANDERLE**
Entdeckung oder Holocaust?
Bemerkungen zum 500. Jubiläum der Entdeckung Amerikas 218

Beobachter

Frauenstimme (<i>Histoire des Femmes en Occident. Sous la direction G. Duby et M. Perrot. 3. XVIIe–XVIIIe siècle. Sous la direction Natalie Zemon Davis et Arlette Farge. Plon. Paris, 1991.</i>)	
Zsuzsanna L. Bozai	223
Ohne die Zeit und in der Zeit (<i>Időben élni. Történeti–szociológiai tanulmányok. Válogatta: Gellériné Lázár Márta. Hermész Könyvek. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1990.</i>)	
Edit Nagy	227
Es gibt weiterhin kein Nachschlagewerk (<i>Magyar liberalizmus. Válogatta Tökéczki László. Századvég Kiadó. Budapest, 1993.</i>)	
Gábor Gángó	232
Holocaust in Rumänien und in der Slowakei (<i>Matatias Carp: Holocaust Romániában 1940-1944. Ford. Takács Ferenc. Primor Kiadó. b. n., 1993.; Sas Andor: A szlovákiai zsidók üldözése 1939–1945. A szöveget gondozta és szerkesztette Csanda Gábor. Kalligram Kiadó. Pozsony, 1993.</i>)	
László Karsai	236
Leben eines Historikers (<i>Alain Boureau: Histoires d'un historien: Kantorowicz. Gallimard. Paris, 1990.</i>)	
Géza Szász	243
Unsere Autoren	246

CONTENTS

Studies

- GÁBOR SZÉCSI**
The Foundations of Historical Knowledge 5
- FERENC SEBŐK**
Studying the Jagellonian System of Estates
between the two World Wars 27
- ISTVÁN SOÓS**
An Experiment to establish Diplomatics in Hungarian
(*István Horvát and Martin Schwartzner*) 44
- BÉLA TOMKA**
From Theories of Totalitarianism to the „New Social History”.
Changing Emphases in the Interpretation of the Third Reich 92

Workshop

- GÁBOR CZOCH – GÁBOR SZABÓ – LÁSZLÓ ZSINKA**
Changes in the System of Hungarian Towns and Settlements
between 1784 and 1910 113

Theory and Methodology

- Feminism and Historiography.
Conversation with Susan Arpad 134
- JOAN KELLY-GADOL**
The Social Relation of the Sexes 139
- SANDRA HARDING**
Epistemological Questions 154

Perspective

- The Inquiry of AETAS on the Structure and the
Institutional System of Hungarian Historiography 165
- Historiography in Great Britain. *Conversation with R.J.W. Evans,*
Co-editor of English Historical Review 213
- ÁDÁM ANDERLE**
Discovery or Holocaust?
Notes on the 500th Anniversary of the Discovery of America 218

Book Reviews

Women's Voice (<i>Histoire des Femmes en Occident. Sous la direction G. Duby et M. Perrot. 3. XVIe–XVIIe siècle. Sous la direction Natalie Zemon Davis et Arlette Farge. Plon. Paris, 1991.</i>) Zsuzsanna L. Bozai	223
Within and without Times (<i>Időben élni. Történeti–szociológiai tanulmányok. Válogatta: Gellériné Lázár Márta. Hermész Könyvek. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1990.</i>) Edit Nagy	227
Still without the definitive Work (<i>Magyar liberalizmus. Válogatta Tökéczki László. Századvég Kiadó. Budapest, 1993.</i>) Gábor Gángó	232
The Holocaust in Rumania and Slovakia (<i>Matatias Carp: Holocaust Romániában 1940–1944. Ford. Takács Ferenc. Primor Kiadó. h. n., 1993.; Sas Andor: A szlovákiai zsidók üldözése 1939–1945. A szöveget gondozta és szerkesztette Csanda Gábor. Kalligram Kiadó. Pozsony, 1993.</i>) László Karsai	236
Lives of a Historian (<i>Alain Boureau: Histoires d'un historien: Kantorowicz. Gallimard. Paris, 1990.</i>) Géza Szász	243
The Authors of this number	246

Rövidesen meg jelenik a
Korai magyar történeti lexikon
(9–14. század)

Főszerkesztő: Kristó Gyula

Szerkesztő: Engel Pál és Makk Ferenc

A magyar történettudomány egyik jelentős vállalkozásaként bocsátja közre az Akadémiai Kiadó az 1994 tavaszi könyvhéten a Korai magyar történeti lexikont. Mintegy másfélszáz szerző kb. kétezer szócikkben foglalta össze mindazt az ismeretanyagot, amely a címben jelzett hat évszázad Kárpát-medencei és magyar történetére vonatkozik. A szócikkeket történészek, régészek, irodalom- és művelődéstörténészek, művészettörténészek, néprajzkutatók, nyelvészek, a latin filológia művelői, bizantinológusok, szlavisták, orientalisták, speciális történeti stúdiumok (történeti állattan, orvostörténet stb.) képviselői írták. A szócikkek felölelik a 9. századi Kárpát-medence, a honfoglalás előtti magyarság történetét, valamint a honfoglalástól kezdve a magyarság történetét a 14. század végéig. Önálló szócikket kapott valamennyi korabeli magyar uralkodó (nagyfejedelem, király), vármegye, püspökség, főesperesség, szerepelnek a lexikonban a fontosabb városok, várak, történeti személyiségek, egyházi intézmények, gazdasági, társadalmi, politikai fogalmak, irodalmi művek, földrajzi helyek. Külön szócikkek tárgyalják a magyarság hat évszázados kapcsolatait mindazon népekkel, amelyekkel ezen hosszú időszak során érintkezésbe került. A szócikkek többségét a források és a tájékoztató szakirodalom felsorolása zárja. Genealógiai táblázatok mutatják be az Árpádok, Anjouk, Babenbergeket, Habsburgok, Piastok, Premyslek, Rurikok leszármazását, lista készült a magyarországi uralkodókon és főtisztviselőkön (nádor, országbíró stb.) kívül az érsekekről, püspökökről, a fontosabb európai országok uralkodóiról, a római pápákról, sőt még a konstantinápolyi pátriárkákról is. A kötet rendkívül gazdag anyagában való tájékozódást közel félszáz térkép és vonalas ábra segíti elő. A legújabb tudományos eseményeket közlő, ugyanakkor élvezhető, közérthető stílusban íródott lexikon a maga nemében páratlan vállalkozás, és nem hiányozhat egyetlen művelt magyar ember könyvespolcáról sem.

Az AETAS előfizetési felhívása

1994-ben lapunk rendszeres vásárlói számára előnyös előfizetési rendszert vezetünk be.

Az év során négy tematikus szám megjelentetését tervezzük. Ezek egyike a középkori magyar egyházi társadalomról jelentet meg tanulmányokat többek között Györffy György, Kubinyi András, Szovák Kornél tollából. Sor kerül az európai dinasztiák XVIII–XIX. századi történetének egyes kérdéseit vizsgáló szám összeállítására, többek között Diószegi István, Vadász Sándor közreműködésével. Terveink között szerepel külföldi történészek magyar történelemről írt cikkeinek közlése, köztük John Komlos, David F. Good és Susanna Zimmermann egy-egy tanulmányának megjelentetése. Ez évi számaink sorát egy, a XVIII. századi angol–francia történelem témakörére épülő összeállítás zárja.

A folyóirat ára:

éves előfizetőknek számonként 80 Ft
(éves előfizetői díj 320 Ft),

könyvesbolti vásárlóknak 98 Ft,

egy számot megrendelőknek 80 Ft+postaköltség.

A folyóirat megrendelhető a szerkesztőség címén: **AETAS szerkesztőség, 6701 Szeged, Pf. 1179.**

Az AETAS történettudományi folyóirat. Megjelenik évente négy alkalommal. Kiadója az AETAS Könyv- és Lapkiadó Egyesület. A lap főként történeti tárgyú tanulmányokat, forrásokat, kritikákat, ismertetések, interjúkat közöl, de szívesen fogad írásokat a társadalomtudományok más ágaiból is.

* * *

Az AETAS megjelenését döntően alapítványi támogatás teszi lehetővé. Az AETAS több vagy akár egy száma is megrendelhető a szerkesztőség címén. A folyóirat előfizetési díja egy évre 320 Ft. A lap ára egy szám megrendelése esetén 80 Ft+postaköltség, könyvesboltban 98 Ft.

* * *

Az AETAS-t a szerkesztőség terjeszti. A lap megvásárolható:

Budapest: Magiszter Könyvesbolt, V. ker., Városház u. 1.; Studium Könyvesbolt, Váci utca 22.; Eötvös Könyvesbolt, Kecskeméti u. 2.; Országos Széchényi Könyvtár könyvára, Budavári Palota F. ép. Aula; Írók Boltja, Parnasszus Kft., Andrássy út 45.; Századvég Könyvesbolt, V., Veres Pálné u. 4-6.; Pont Könyvesbolt, Mérleg u. 6.; Könyvárúhá, Rákóczi út 14.; Harang Kiadó és Könyvkereskedés, (Levélcím: 1425. Budapest Pf.: 672.); Értékmentő böngészde: Budapest VIII., Somogyi Béla u. 10. (Tel.: 267-1000), Diszkont bolt és raktár, Budapest, XIII. Váci út 90. (Tel.: 120-0011).

Szeged: Radnóti Könyvesbolt, Tisza Lajos krt. 34.; Katedrális Bt.: Sík Sándor Könyvesbolt, Oskola u. 27., Könyv- és Jegyzetbolt, Dugonics tér 12.; Móra Könyvesbolt, Kárász u. 5.; Egyetemi könyvárú, Egyetem u. 2.; JGYTF Kiadó Jegyzetbolt, Boldogasszony sgt. 6.; Idegennyelvű Könyvesbolt, Kárász u. 22.

Debrecen: Egyetemi könyvárú, KLTE főépület fsz. Egyetem tér 1.

Eger: Sipotéka Bt., Hatvani kapu tér 8.

Miskolc: Két Könyvész Kft., Miskolc-Egyetemváros.

Pécs: Szövegbolt, Ifjúság u. 6.; Egyetemi Könyvesbolt, Mátyás király u.

Szombathely: Savaria Könyvesbolt, Mártírok tere 1.

* * *

Kiadja az AETAS Könyv- és Lapkiadó Egyesület
6701 Szeged, Pf. 1179.

A szerkesztőség titkára: Aradi Zsuzsanna

Felelős kiadó: Deák Ágnes

Szedés: Délmagyarország Könyv- és Lapkiadó Kft.

Nyomás: NPI, Szeged

Technikai szerkesztő: Nyerges Zsolt

A borítót tervezte: Szekeres Ferenc

ISSN 0237-7934

A közelmúlt politikai fordulata és eseményei a tudományos kutatás intézményrendszerét is kimozdították vagy kimozdítani látszottak korábbi merevségéből. A változás lehetősége érinti a történész szakmai közélet alapintézményeit is: az Akadémia, a kutató- és a felsőoktatási intézmények mindmáig saját pozíciójuk és feladatuk újra fogalmazására törekszenek. Ez indította az AETA-t arra, hogy áttekintést adjon arról, mikén látják maguk a történészek a kívánatos fejlődési irányt: a történész szakmai és közéleti szervezetek, fórumok közül melyek azok, amelyek erősödése várható és kívánatos, milyen lehetőségeket nyújt a jelenlegi intézményrendszer tudományos iskolák kialakulásához, irányzatok létrejöttéhez, milyen szervezeti formákon keresztül érhetik el a történészek a legjobb eredményeket és hogyan közvetíthetik ezeket legoptimálisabban a tágabb közvélemény felé.

Úgy gondoltuk, a célunknak leginkább megfelelő forma a körkérdés, amelynek folyóiratunkban már bizonyos hagyományai is vannak.

(Az AETA körkérdésére érkezett válaszokat számunk 165–212. oldalán olvashatják)